

Hallintovaliokunnalle

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto kansalaisuuslain muuttamisesta (yhteiskuntataitoedellytys)

1 Johdanto

Eduskunnan Hallintovaliokunta on pyytänyt poliisihallituksen asiantuntijalta lausuntoa kansalaisuuslain muuttamisesta, jossa Suomen kansalaisuuden myöntämisen edellytykseksi säädettäisiin yhteiskuntatietoedellytyksestä. Yhteiskuntatieto-osaaminen osoitettaisiin lähtökohtaisesti kansalaisuuskokeeseen osallistumalla. Ehdotettu muutos olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2027 alusta.

2 Esityksen pääpiirteet

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kansalaisuuslakia, Maahanmuuttovirastosta annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on uudistaa kansalaisuuslakia tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Tarkoituksena on vahvistaa sitä lähtökohtaa, että kansalaisuuden saaminen edellyttää osoitusta onnistuneesta kotoutumisesta yhteiskuntaan. Ehdotuksilla pyritään edistämään Suomen kansalaisuudesta kiinnostuneiden ulkomaalaisten perehtymistä sellaisiin keskeisiin yhteiskunnan toimintatapoihin ja perusperiaatteisiin, jotka tukevat aktiivista yhteiskuntaan osallistumista ja ovat tarpeen yhteiskunnassa toimimista varten. Esityksessä ehdotetaan uutta kansalaistamisen edellytystä, jonka myötä hakijan olisi osoitettava riittävä yhteiskuntaosaamisen taso Suomen kansalaisuuden saamiseksi.

Lähtökohtaisesti edellytyksen täytyminen osoitettaisiin suorittamalla hyväksytysti kansalaisuuskoe. Edellytyksen täyttymisen voisi myös tietyssä tilanteessa osoittaa Suomessa suoritetuilla opinnoilla. Kansalaisuuskoetta varten kehitettäisiin kokonaan uusi koejärjestelmä, jonka toteutus edellyttäisi uutta lainsäädäntöä.

Maahanmuuttovirasto vastaisi kansalaisuuskokeeseen liittyvistä viranomaistehtävistä. Kyse olisi kansalaisuuskojärjestelmän yleisestä hallinnointivastuusta, johon kuuluisi kansalaisuuskokeen valvonnan ja kehittämisen ohella kansalaisuuskokeen laatimista ja järjestämistä koskevien sopimusten tekeminen esityksessä ehdotettavat edellytykset täyttävien toimijoiden kanssa. Kansalaisuuslakiin lisättäisiin uusi luku, jossa säädettäisiin tarkemmin uudesta kansalaisuuskokeesta ja sen toteutuksesta, kuten kansalaisuuskokeen sisällöstä, laatimisesta ja järjestämisestä sekä kokeen laatijan ja järjestäjän tehtävistä.

3 Asiantuntijalausunto

3.1 Yhteiskuntatietoedellytyksestä

Näkemyksemme mukaan yhteiskuntatietoedellytys on kannatettava ja se voi olla kiinteä osa kansalaistamisprosessia. Suomen kansalaisuuden saamisen edellytykseksi voidaan hakijalta vaatia riittäviä tietoja suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen toiminnasta, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja yhdenvertaisuuden ymmärtämisestä. Lisäksi yhteiskuntatietoa voidaan vaatia Suomessa noudatettavasta lainsäädännöstä, suomen historiasta sekä suomalaisesta kulttuurista ja arjen vaikuttamisesta. Yhteiskuntatietoedellytyksen voi saavuttaa ehdotuksessa esitettävällä kansalaisuuskokeella. Ehdotuksessa katsotaan myös ylioppilastutkinnon suorittaminen riittäväksi näytöksi yhteiskuntatietoedellytyksen täyttymisestä.

Kannatamme myös ammatillisen koulutuksen hyväksymisestä yhteiskuntatietoedellytyksen näkökulmasta, kun taustalla voi hyvinkin usealla maahan muuttaneella olla myös Suomalainen peruskoulu suoritettuna. Pidämme suomalaista peruskoulutusta kokonaisuutena hyvin valmistavana Suomen kansalaisuuteen yhteiskunnallisen osaamisen näkökulmasta.

Kokoavasti voidaan sanoa, että kansalaisuuskoe mittaa kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja omalta osaltaan myös kielen osaamista.

3.2 Kansalaisuuskoejärjestelmän toteutustapa

Näkemyksemme mukaan Maahanmuuttovirasto on soveliaa viranomaisena kansalaisuuskokeen prosessin omistajaksi, koska Maahanmuuttovirasto on toimivaltainen päättämään Suomen kansalaisuuden myöntämisestä. Maahanmuuttoviraston resursseista olisi kuitenkin huolehdittava, jotta esimerkiksi tietojärjestelmä uudistukset saadaan tehtyä annetussa ajassa. Suhtaudumme hieman kriittisesti siihen, että tietojärjestelmäkokonaisuudet saataisiin valmiiksi vuoden 2027 alkuun mennessä, kun otetaan huomioon nykyiset vireillä olevat kehitystyöt liittyen EU:n maahanmuuttopaktiin. Pakti uudistukset ovat erityisen tärkeitä poliisihallitukselle saattaa ajallaan valmiiksi.

Kansalaisuuskokeen kysymysten laatijaksi ehdotetaan yliopistoa, joka on kannatettava. Yliopistolla on parhaat tiedot ja taidot määritellä kokeen sisältö sellaiseksi, että se osoittaa kansalaisuuden hakijan riittävät osaamistason. Kansalaisuuskokeen suorituspaikkoja voisivat olla ulkoisen palveluntarjoajan tilat ja toimipisteet, joilla on riittävä osaaminen kokeiden järjestämisestä. Käsityksemme mukaan Maahanmuuttovirastolla on vastaanottojärjestelmän kautta hankittua osaamista ulkoisten palveluntarjoajien käyttämisestä, joten emme näe riskejä siinä, jos kokeet eivät tule olemaan viranomaisten järjestämiä tai viranomaisten valvomia tilaisuuksia.

Palveluntarjoajille on kuitenkin järjestettävä koulutusta ja erityisen huolellinen tulee olla siinä, että kansalaisuuskokeeseen osallistujan henkilöllisyys on tarkastettu. Tiedossamme on yksittäistapauksia, joissa Suomen kielen tutkintoon on osallistunut joku muu

henkilö kuin kokeeseen ilmoittautunut ja tämän vilpillisen menettelyn vuoksi on saatettu myöhemmin myöntää Suomen kansalaisuus kielitaidottomalle.

3.3 Vaikutukset poliisitoimintaan

Nähdäksemme poliisin omaan toimialueeseen kansalaisuuskokeella ei nähdä olevan juurikaan vaikutuksia. Yleisellä tasolla katsomme, että yhteiskuntaa koskevan tiedon ymmärryksellä voi olla välillisesti myönteistä vaikutusta kokonaisturvallisuuteen, jos kansalaisuuskokeen suorittamista varten olisi perehdyttävä muun muassa Suomen keskeiseen lainsäädäntöön. Poliisin näkökulmasta keskeisiä lainsäädännöllisiä opetettavia aiheita voisivat olla tieliikenne- sekä järjestyslainsäädäntöön liittyvät seikat.

Janne Lepsu, Poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.05.2026 klo 13:04. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Sami Hätönen
Poliisitarkastaja Marjo Tyynelä

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi